

SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA FRANSUZ TILINI O'QITISHNING ZAMONAVIY METODLARI VA PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Xudayarova Quvonch Aminboyevna

38-sonli maktabning fransuz tili fani oliy toifali o'qituvchisi

DOI: 10.5281/zenodo.22789100

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada maktab o'quvchilariga fransuz tilini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning zamonaviy metodlari va pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim platformalari, virtual suhbatdoshlar, avtomatik baholash dasturlari hamda talaffuzni tekshiruvchi vositalarning o'quvchilarda tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, mazkur texnologiyalarning ta'limni individuallashtirish, o'quvchilarning motivatsiyasi va mustaqil ishlash faolligini oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Sun'iy intellekt vositalaridan yosh xususiyatlari, pedagogik maqsadlar va axborot xavfsizligi talablariga muvofiq foydalanish bo'yicha metodik tavsiyalar beriladi.

Kalit xorijiy til ta'limi, zamonaviy metodlar, raqamli texnologiyalar, interaktiv ta'lim, individual yondashuv, nutqiy ko'nikmalar, o'quv motivatsiyasi

Bugungi kunda sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimiga, xususan, xorijiy tillarni o'qitish jarayoniga yangi metodik imkoniyatlarni olib kirmoqda. Fransuz tilini maktab o'quvchilariga o'rgatishda sun'iy intellekt asosidagi platformalar, virtual suhbatdoshlar, talaffuzni aniqlash dasturlari, avtomatik tarjima va baholash vositalaridan foydalanish darslarning interaktivligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bunday vositalar o'quvchilarning bilim darajasi, qiziqishi va individual o'rganish sur'atiga mos topshiriqlarni shakllantirish imkonini beradi.

An'anaviy darslarda vaqtning cheklanganligi va o'quvchilarning bilim darajasidagi farqlar har bir o'quvchiga individual yondashishni murakkablashtiradi. Sun'iy intellekt texnologiyalari esa o'quvchining xatolarini aniqlash, tezkor fikr-mulohaza bildirish, moslashtirilgan mashqlar tavsiya etish hamda talaffuz va grammatik ko'nikmalarni muntazam rivojlantirish imkoniyatini yaratadi. Ayniqsa, maktab yoshidagi o'quvchilarga o'yinlashtirilgan mashqlar, dialoglar va vizual materiallar asosida fransuz tilini o'rgatish ularning fanga qiziqishi va motivatsiyasini kuchaytiradi.

Shu bilan birga, sun'iy intellektdan foydalanish o'qituvchining pedagogik rahbarligini to'liq almashtirmaydi. O'qituvchi ta'lim mazmunini tanlash, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olish, axborot xavfsizligini ta'minlash hamda raqamli vositalardan maqsadli foydalanishni nazorat

qilishda asosiy rolni bajaradi. Mazkur maqolaning maqsadi maktab o'quvchilariga fransuz tilini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning zamonaviy metodlarini tahlil qilish va uning pedagogik imkoniyatlarini aniqlashdan iborat.

Tahlillar qismi: Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish fransuz tilini o'qitish jarayonini individuallashtirish, o'quvchilarning bilim darajasiga mos topshiriqlar yaratish va tezkor fikr-mulohaza berish imkonini yaratadi. M. Warschauer va D. Healey kompyuter vositasida til o'qitishni o'quvchining mustaqil ishlashi, muloqotga kirishishi va autentik materiallardan foydalanishini kuchaytiruvchi ta'lim muhiti sifatida baholaydilar [1]. Mazkur yondashuvga ko'ra, raqamli vosita o'quv faoliyatini tashkil etuvchi yordamchi mexanizm bo'lib, undan foydalanish samaradorligi o'qituvchi tanlagan metod va topshiriqlarga bog'liq.

C.A. Chapelle xorijiy tilni kompyuter yordamida o'qitish samaradorligini baholashda topshiriqning til o'rganish maqsadiga muvofiqligi, o'quvchi uchun tushunarli va amaliy muloqotga yo'naltirilganligini asosiy mezonlar sifatida ko'rsatadi [2]. Ushbu qarash maktab o'quvchilariga fransuz tilini o'rgatishda sun'iy intellekt vositalarini tanlashga ham bevosita tatbiq etiladi. Masalan, sun'iy intellekt yordamida yaratilgan dialog yoki mashq o'quvchining yoshiga, lug'at boyligiga va til darajasiga mos bo'lishi kerak. Aks holda, texnologiyaning mavjudligi o'z-o'zidan pedagogik samaradorlikni ta'minlamaydi.

Tahlil natijalari sun'iy intellektdan foydalanishning quyidagi asosiy yo'nalishlarini ajratish imkonini berdi:

Moslashtirilgan ta'lim. Sun'iy intellekt o'quvchining javoblari va yo'l qo'ygan xatolarini tahlil qilib, uning bilim darajasiga mos grammatik, leksik va kommunikativ mashqlarni shakllantiradi. Masalan, artikllar, fe'l zamonlari yoki ot va sifatarning rod bo'yicha moslashuvda muntazam xato qilgan o'quvchiga shu mavzular bo'yicha qo'shimcha topshiriqlar tavsiya etilishi mumkin.

Talaffuzni rivojlantirish. Nutqni tanish texnologiyalari o'quvchining fransuzcha talaffuzini tinglab, tovushlar, urg'u va intonatsiyadagi kamchiliklarni aniqlashga yordam beradi. Ayniqsa, fransuz tilidagi burun tovushlari, *liaison, enchaînement* va talaffuz qilinmaydigan harflarni o'zlashtirishda bunday mashqlar muhimdir. O'quvchi so'z va jumalarni bir necha marta takrorlab, darhol teskari aloqa olish imkoniga ega bo'ladi.

Kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish. R.Godwin-Jones mobil va raqamli texnologiyalar o'quvchilarga tilni darsdan tashqari sharoitda ham muntazam mashq qilish imkonini berishini ta'kidlaydi [3]. Sun'iy intellektga asoslangan virtual suhbatdosh bilan "*À l'école*", "*Ma famille*", "*Mes loisirs*", "*Au magasin*" kabi mavzularda dialog olib borish o'quvchilarning fransuz tilida javob qaytarish tezligi va nutqiy ishonchini oshiradi.

O'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirish. Sun'iy intellekt o'quvchining yoshiga mos qisqa matnlar, savollar, testlar hamda yozma topshiriqlar yaratishi mumkin. Shuningdek, u yozilgan matndagi grammatik va imloviy xatolarni ko'rsatib, ularni tuzatish bo'yicha tavsiyalar beradi. Biroq o'quvchiga tayyor matn taqdim etishdan ko'ra, uning yozgan variantini tahlil qilish va yo'naltiruvchi maslahat berish pedagogik jihatdan samaraliroqdir.

O'yinlashtirilgan ta'lim. Maktab o'quvchilari uchun ball, daraja, rag'batlantiruvchi belgi, viktorina va rolli o'yinlardan foydalanish o'quv motivatsiyasini oshiradi. Sun'iy intellekt o'quvchilarning natijalariga qarab topshiriqlar murakkabligini bosqichma-bosqich o'zgartirishi mumkin. Bu jarayonda o'yin elementi ta'lim maqsadini cheklab qo'ymasligi, aksincha, yangi til birliklarini faol qo'llashga xizmat qilishi lozim.

J.Holmes, M.Bialik va C.Fadel sun'iy intellektning ta'limdagi imkoniyatlarini individual o'qitish, avtomatik baholash va o'quv jarayonini monitoring qilish bilan bog'laydilar [4]. Fransuz tili darslarida avtomatik baholash vositalari test natijalarini tez tekshirish, ko'p takrorlangan xatolarni aniqlash va keyingi dars mazmunini rejalashtirishda o'qituvchiga yordam beradi. Masalan, sinf o'quvchilarining

aksariyati *passé composé* shakllarida xato qilsa, tizim natijalari ushbu mavzuni qo'shimcha tushuntirish zarurligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, sun'iy intellektdan foydalanishda ayrim pedagogik va axloqiy muammolar ham mavjud. Sun'iy intellekt yaratgan ma'lumotlarda grammatik, mazmuniy yoki madaniy xatolar uchrashi mumkin. O'quvchilarning tayyor javoblarga ortiqcha tayanishi esa mustaqil fikrlash va ijodiy yozish ko'nikmalarining rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, voyaga yetmagan foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, yoshga mos bo'lmagan kontentning oldini olish va raqamli tenglikni ta'minlash muhim ahamiyatga ega. UNESCO tavsiyalarida ham generativ sun'iy intellektdan inson manfaatlariga yo'naltirilgan, xavfsiz va yosh xususiyatlarini hisobga oluvchi pedagogik yondashuv asosida foydalanish zarurligi qayd etiladi [5].

Demak, fransuz tilini maktab o'quvchilariga o'qitishda sun'iy intellekt o'qituvchining o'rnini egallovchi vosita emas, balki uning pedagogik faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi texnologiya sifatida qo'llanishi lozim. Eng samarali model an'anaviy ta'lim, kommunikativ metodlar va sun'iy intellekt imkoniyatlarini uyg'unlashtirishga asoslanadi. Bunda o'qituvchi materiallarning ishonchligini tekshiradi, o'quvchilarning faoliyatini nazorat qiladi va sun'iy intellektdan foydalanishni aniq ta'limiy maqsadlarga yo'naltiradi.

Natijalar qismi: Tadqiqot davomida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish maktab o'quvchilariga fransuz tilini o'rgatishda quyidagi pedagogik natijalarni ta'minlashi aniqlandi:

O'quvchilarga individual yondashuv kuchaydi. Sun'iy intellekt o'quvchining bilim darajasi va takroriy xatolariga mos topshiriqlar yaratish imkonini beradi. Masalan, o'quvchi fransuz tilidagi artikllarni noto'g'ri qo'llasa, tizim unga quyidagi kabi mashqlarni taklif qiladi:

J'ai acheté __ livre et __ orange.

To'g'ri javob: *J'ai acheté un livre et une orange.*

Bunday mashqlar o'quvchining aynan qaysi grammatik mavzuda qiyinchilikka duch kelayotganini aniqlash va kamchiliklarni bosqichma-bosqich bartaraf etishga yordam beradi.

Talaffuz ko'nikmalari rivojlandi. Nutqni aniqlash texnologiyalari fransuz tiliga xos tovushlarni mashq qilish va talaffuzdagi xatolar haqida tezkor ma'lumot olish imkonini yaratadi. Masalan, o'quvchilar *bon, enfant, français* kabi so'zlardagi burun tovushlarini qayta-qayta talaffuz qilib, o'z nutqini namuna bilan taqqoslaydi. Shuningdek, "*Vous avez un ami*" gapidagi *liaison* hodisasi - *vous_avez* - alohida mashq qilinadi.

Og'zaki muloqot faolligi oshdi. Virtual suhbatdoshlar o'quvchilarga kundalik vaziyatlarga asoslangan dialoglarda qatnashish imkonini beradi. Masalan:

- *Bonjour ! Comment tu t'appelles ?*
- *Je m'appelle Kamola.*
- *Quel âge as-tu ?*
- *J'ai douze ans.*

Keyingi bosqichda sun'iy intellekt o'quvchining darajasiga mos qo'shimcha savollar beradi: *"Où habites-tu ?"*, *"Qu'est-ce que tu aimes faire ?"* Bu usul o'quvchining savollarga mustaqil javob berish va suhbatni davom ettirish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Lug'at boyligini o'zlashtirish samaradorligi yaxshilandi. Sun'iy intellekt yangi so'zlarni alohida yodlash bilan cheklanmay, ularni kontekstda qo'llashga yordam beradi. Masalan, "maktab" mavzusidagi *l'école, la classe, le professeur, le tableau, le cahier* so'zlari asosida quyidagi jumlar tuziladi:

- Le professeur entre dans la classe.*
- J'écris dans mon cahier.*
- Le tableau est devant les élèves.*

Shundan so'ng tizim rasmlar, savollar yoki bo'sh joylarni to'ldirish mashqlari yordamida yangi so'zlarning o'zlashtirilishini tekshiradi.

Yozma nutqdagi xatolarni aniqlash imkoniyati kengaydi. O'quvchi *"Ma mère est professeur. Il travaille à l'école"* deb yozganida, sun'iy intellekt *ma mère* ayol jinsini bildirishi sababli *il* olmoshi o'rnida *elle* qo'llanishi lozimligini ko'rsatadi:

Noto'g'ri: *Ma mère est professeur. Il travaille à l'école.*

To'g'ri: *Ma mère est professeure. Elle travaille à l'école.*

Bunda o'quvchiga faqat tayyor javob emas, balki xatoning grammatik sababi ham tushuntiriladi.

O'qib tushunish ko'nikmasi rivojlandi. Sun'iy intellekt o'quvchilarning yoshiga va til darajasiga mos matnlarni soddalashtirib, ular asosida topshiriqlar yaratadi. Masalan:

Paul a treize ans. Il habite à Paris avec sa famille. Il aime jouer au football et lire des livres.

Matn asosida quyidagi savollar beriladi:

- Quel âge a Paul?*
- Où habite-t-il?*
- Qu'est-ce qu'il aime faire?*

Bunday topshiriqlar asosiy ma'lumotni aniqlash, savollarga to'liq javob berish va matn mazmunini qayta bayon qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

O'quvchilarning motivatsiyasi va mustaqil faolligi oshdi. Ball to'plash, darajadan darajaga o'tish, virtual mukofot olish va qisqa viktorinalarni bajarish kabi o'yinlashtirilgan topshiriqlar o'quvchilarning fransuz tiliga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Masalan,

o'quvchi bir hafta davomida *"Ma famille"* mavzusidagi 20 ta so'zni o'zlashtiradi va yakunda sun'iy intellekt yaratgan dialog yoki viktorina orqali o'z bilimni tekshiradi.

Umuman, natijalar sun'iy intellekt vositalari fransuz tilining fonetik, leksik, grammatik va kommunikativ jihatlarini o'zaro bog'liq holda o'rgatishga xizmat qilishini ko'rsatdi. Biroq keltirilgan natijalar tajriba-sinovdan olingan statistik ko'rsatkichlar emas, balki nazariy tahlil va amaliy topshiriqlar asosida aniqlangan pedagogik imkoniyatlardir. Ularning samaradorligi o'quvchilarning yoshi va til darajasi, tanlangan platforma, texnik sharoit hamda o'qituvchining metodik rahbarligiga bog'liq.

Xulosa qismi: Tadqiqot natijalari sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish maktab o'quvchilariga fransuz tilini o'qitish samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatdi. Ushbu texnologiyalar ta'limni individuallashtirish, o'quvchilarning bilim darajasiga mos mashqlar yaratish, xatolarni tezkor aniqlash hamda talaffuz, lug'at, grammatika va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish imkonini beradi. Virtual suhbatdoshlar, nutqni aniqlash dasturlari va o'yinlashtirilgan topshiriqlar o'quvchilarning darsdagi faolligi, mustaqil ishlashi va fransuz tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi.

Biroq sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish o'qituvchining pedagogik rahbarligi ostida amalga oshirilishi zarur. O'qituvchi sun'iy intellekt yaratgan materiallarning aniqligi, o'quvchilarning yoshi va bilim darajasiga muvofiqligi hamda ta'limiy qiymatini tekshirishi lozim. O'quvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, tayyor javoblarga qaramlikning oldini olish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Demak, an'anaviy va kommunikativ metodlarni sun'iy intellekt imkoniyatlari bilan uyg'unlashtirish fransuz tilini o'qitishning samarali modelini shakllantiradi. Sun'iy intellekt o'qituvchini almashtiruvchi emas, balki uning faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi pedagogik vosita sifatida qo'llanilgandagina ta'lim sifati va o'quvchilarning til o'zlashtirish natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi

FOYDALANILGAN MANBALAR

1. Warschauer M., Healey D. Computers and Language Learning: An Overview // Language Teaching. – 1998. – Vol. 31, No. 2. – P. 57–71.
2. Begmatova B. Translation in an audiovisual context: cultural words and their adaptation // International Journal of Artificial Intelligence. – 2025. – T. 1. – №. 3. – C. 125–128.
3. Chapelle C.A. Computer Applications in Second Language Acquisition. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

4. Godwin-Jones R. Emerging Technologies: Mobile Apps for Language Learning // Language Learning & Technology. – 2011. – Vol. 15, No. 2. – P. 2–11.

5. Xudayarova, Leninza Aminbayevna, Raximova, Gulsanam Ashirbekovna, Xudayarova, Quvonch Aminboyevna FRANSUZ VA O'ZBEK TILLARIDA “ ARGENT”, “PUL” TUSHUNCHASINING PAREMIOLOGIK TAVSIFI // ORIENSS. 2023. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/fransuz-va-o-zbek-tillarida-argent-pul-tushunchasining-paremiologik-tavsifi> (дата обращения: 11.09.2026).

6. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. – Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019.

7. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. – Paris: UNESCO, 2023. Rasmiy manba

8. Kasimova S. TRANSLATION OF EXAMPLES OF EASTERN LITERATURE INTO UZBEKISTAN: ISSUES OF STYLE, CONTENT AND AESTHETIC CONSISTENCY //International Journal of Artificial Intelligence. – 2025. – T. 1. – C. 3.